

REMISS

Datum

2011-01-18

Aktbil 6

Dnr

5716-2010

Kulturnämnden i Stockholms kommun
Box 16113
103 22 Stockholm

Begäran om yttrande

JO har beslutat att inleda en utredning med anledning av klagomålen i bifogad anmälan.

Kulturnämnden anmodas att yttra sig. Yttrandet ska innehålla en redogörelse för det formella förfarandet avseende kulturhistorisk klassificering av stadens fastigheter samt särskilt belysa fastighetsägarnas möjligheter till omprövning och till prövning i högre instans av stadsmuseets bedömning.

Till remissvaret ska fogas ett protokollsutdrag från det sammanträde vid vilket kulturnämnden fattade beslut om yttrande till JO.

De aktuella handlingarna, aktbil 1-4, bifogas.

Senaste datum för svar är den 18 mars 2011.

Remissvaret önskas i två exemplar. Dessutom bör myndighetens yttrande och eventuella underyttranden skickas via e-post, helst som Word-dokument, till jo-kansli4@riksdagen.se.

Agneta Lundgren
Byråchef

Maria Ulfsson
Föredragande

Upplysning

Enligt 12 kap. 6 § andra stycket regeringsformen är domstolar och förvaltningsmyndigheter samt tjänstemän hos staten eller kommun skyldiga att tillhandagå JO med de upplysningar och yttranden som begärs. Denna skyldighet gäller också för annan som står under JO:s tillsyn.

Anmälan

Anmälan riktar sig mot:

Stockholms stadsmuseum

Anmälan gäller:

Stockholms stadsmuseums K-märkning av fastigheter.

Bakgrund:

Stockholms stadsmuseum har ensidigt beslutat om K-märkning av ca. 160 fastigheter i Norra Ängby Bromma, Stockholm utan att kontakta ägarna till fastigheterna.

Stockholm stadsmuseum åberopar PBL 3 kap 10, 12 och 13 § och åsidosätter Lag (1988:950) om kulturminnen.

Från Stockholms stadsmuseum har ingen kommunikation som helst förekommit med fastighetsägarna vare sig skriftligen eller muntligen förutom beskedet om att husen har K-märkts via utskick. Se bilaga K-märkning.pdf.

Konsekvenser

Konsekvensen av detta är, husen förlorar i värde och får ett begränsat intresse vid en försäljning. Beräknad värdesänkning på marknaden kan räknas till mellan 2 - 3 miljoner per hus. Multipliserat med 160 hus ger en summa på upp mot en halv miljard kronor.

Att skaffa egen bostad är den största affären i ens liv som normala människor gör.

För många innebär detta att den trygga pension som man räknat med eller som arv till barn går upp i rök.

Det finns många praktiska och nödvändiga åtgärder som behövs göras med många hus bl.a. isolering för minskad energikostnad och mot det ökande bullret från genomfartstrafik m.m. Vilket för en icke K-märkt fastighet inte innebär några större problem. Men enligt de regler som gäller blir det kraftigt ökade kostnader som får bäras helt av de K-märkta fastigheternas ägare.

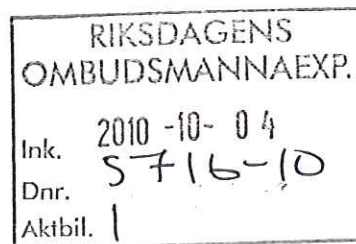
Jag med flera anser att detta är fel, och det drabbar många, med kraftiga ekonomiska förödande ingrepp i enskilda personers liv. Känslan av konfiskering av ens fortsatta liv är fruktansvärd.

Intrycket att Stadsmuseumet undviker att kontakta ägarna samt att ge en fullständig bild är uppenbar.

Skatteverket avser inte att justera fastighetsskatten.

Underlag

Tre bilagor: K-märkning.pdf, Brochyr-NÄ.pdf samt k_markt_.pdf

e-post + 3 bil

HANS BÅÅTH
BÅLLSTAVÄGEN 299
168 55 BROMMA

RIKSDAGENS
OMBUDSMANNAEXP.

Ink. 2010-10-04
Dnr. 5716-10
Aktbil. 4

Ni äger en K-märkt fastighet!

För att värna om Stockholms kulturhistoriskt värdefulla bebyggelse har Stockholms stadsmuseum länge arbetat med att klassificera stadens byggnader. Genom att definiera och beskriva de enskilda husens kulturhistoriska värde kan dessa tillvaratas när byggnader byggs om och rustas upp eller när nya byggnader uppförs i äldre miljöer. Stadsantikvarien och kulturmiljöenheten på Stadsmuseet ansvarar för klassificeringen som används i det dagliga arbetet inom kommunens förvaltningar bl. a. i samband med detaljplanering och bygglovprövning.

Fastigheter med bebyggelse klassificeras i fyra kategorier med hänvisning till deras kulturhistoriska värde och redovisas på kartor och register med färgerna blått, grönt, gult och grått. Klassificeringen omfattar hela fastigheten. Läs mer om stadsmuseets kulturhistoriska klassificering i bifogat faktablad.

Just nu pågår en inventering och klassificering av ytterstadens bebyggelse. Det har då framkommit att Er fastighet Vikingatåget 3 i Norra Ängby har ett betydande värde som motsvaras av den näst högsta klassen, grönt. Detta innebär att bebyggelsen är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Kulturhistorisk motivering och karaktärisering av Vikingatåget 3:
Norra Ängby är Stockholms största samlade och mest enhetliga småstugeområde och är ett område av riksintresse för kulturmiljövården. Småstugebyggandet i Stockholm har ett stort samhällshistoriskt värde, eftersom företeelsen berättar om den kommunala social- och bostadspolitiken från 1920-talet och framåt. För att möjliggöra för breda samhällsgrupper att kunna bosätta sig i moderna småhus uppfördes byggnaderna som självbyggen vilket höll ned kostnaderna. Staden tillhandahöll ritningar och cirka femton av Småstugebyråns hustyper förekommer inom området. Det gör Norra Ängby till en provkarta över Småstugebyråns verksamhet och stadsdelen är ett synnerligen viktigt dokument över denna företeelse. Flera olika typer av stugor uppfördes gruppvis och inom varje grupp var husen enhetligt utformade. De olika gatorna har genom detta fått en enhetlig karaktär när det gäller volymer och höjd. Många av småstugorna har genom åren blivit förändrade, vilket gör att de få välbevarade stugorna har ett dokumentvärde.

Vikingatåget 3 uppfördes 1932-33 och är ett välbevarat exempel på Småstugebyråns hus typ III.

Fastigheten ingår i en kulturhistoriskt värdefull miljö utpekad i Stockholms översiktsplan, detta innebär att särskild hänsyn skall tas till såväl helhetsmiljön som de enskilda byggnadernas kulturhistoriska värde. I och med att byggnaden är grönklassad kan 3 kap 12 § i Plan- och bygglagen tillämpas, d.v.s. byggnadens kulturhistoriska värde får inte förvanskas genom ombyggnad eller andra förändringar. Fastigheten ingår även i område av riksintresse för kulturmiljövården vilket innebär att området har så höga kulturvärden att det är av intresse för hela landet.

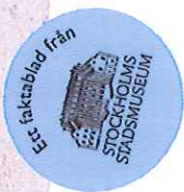
Tänk på att alla yttre förändringar kräver bygglov och för väsentliga inre förändringar ska en bygganmälan göras. Ni söker bygglov och gör bygganmälan hos Stadsbyggnadskontoret. Mer information hittar Ni på www.stockholm.se/sbk.

Läs gärna bifogat faktablad där Ni hittar en karaktärisering av den aktuella stadsdelen och tips om vad man som ägare till en kulturhistoriskt värdefull fastighet bör tänka på. Du hittar mer information på Stadsmuseets byggnadsvårdswebb: www.stadsmuseum.stockholm.se/byggnadsvard. Den aktuella byggnaden finns beskriven i Bebyggelseregistret, www.bebyggelseregistret.raa.se. Har Ni ytterligare frågor är Ni välkomna att kontakta Stadsmuseet.

Med vänliga hälsningar

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

Norra Ångby

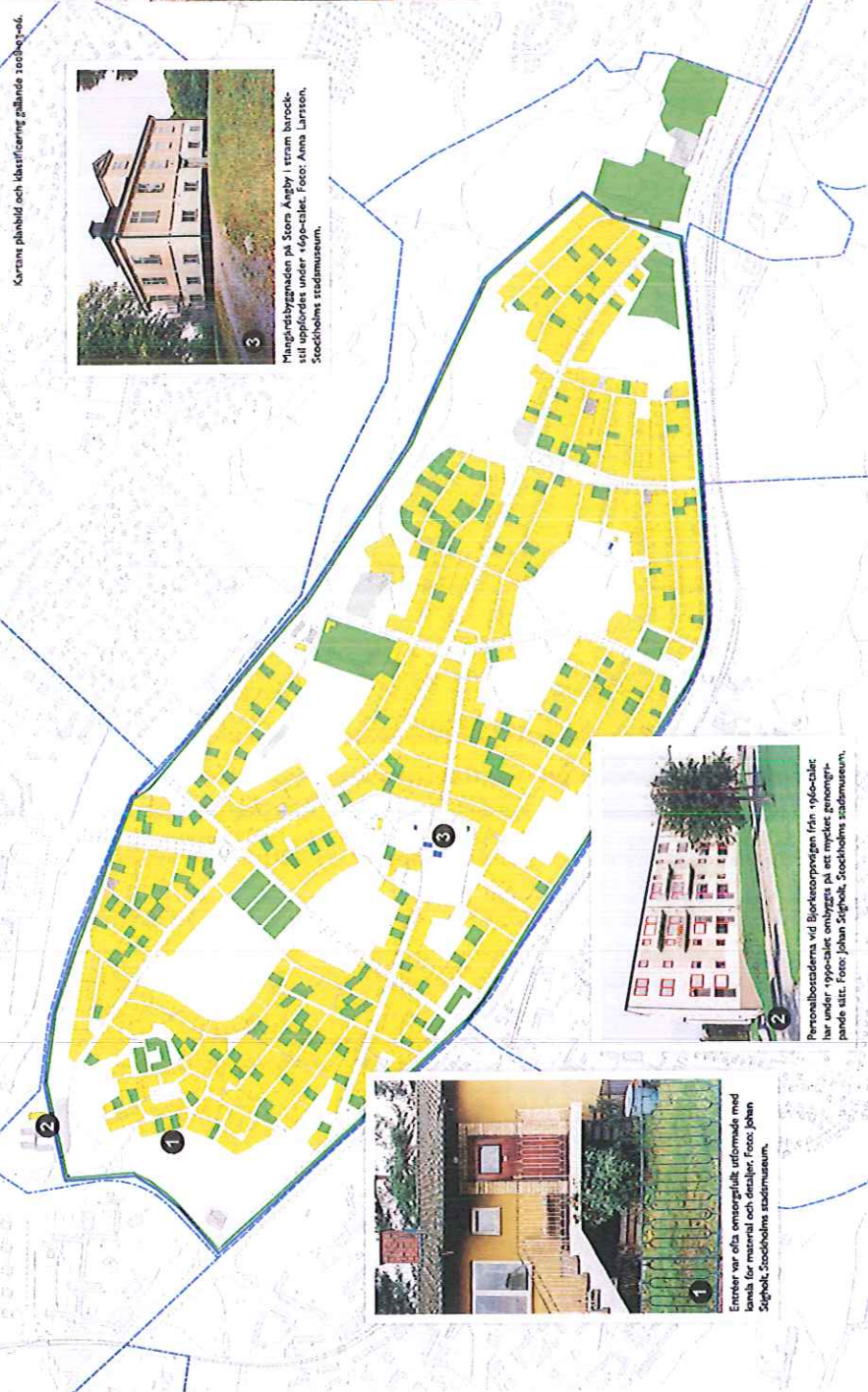
Information till Dig som
äger ett kulturhistoriskt värdefullt
hus i ytterstaden

Kartans planbild och klassificering gällande 2008-07-06.

Mångstadsbyggnaden på Södra Ångby i ström brook-
stäl uppfördes under 1690-talet. Foto: Anna Larsson,
Stockholms stadsmuseum.

Entrer var ofta omsorgfullt utformade med
bänks för material och detaljer. Foto: Johan
Sigholt, Stockholms stadsmuseum.

Personbostäderna vid Björkstorsvägen från 1960-talet
har under 1990-talet ombyggs på ett mycket genomgripande sätt. Foto: Johan Sigholt, Stockholms stadsmuseum.

Stadsmuseets kulturhistoriska klassificering

Stockholms stadsmuseum ansvarar för att peka ut och definiera kulturhistoriskt värdefulla bebyggelse i Stockholms stad. Klassificeringen används i det dagliga arbetet inom kommunens förvaltningar bland annat i samband med detaljplanering och byggnadsprövning.

Byggnaderna klassificeras i fyra kategorier med hänsyn till deras kulturhistoriska värde och redovisas med färgerna blått, grönt, gult och grått:

- Blått anger bebyggelse vars kulturhistoriska värde motsvarar fordringarna för byggnadsminnen i kulturminneslagen.
- Grönt betyder att fastigheten har bebyggelse som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.
- Gult avser en fastighet med bebyggelse av positiv betydelse för stadsbilden och/eller av visst kulturhistoriskt värde.
- Fastighet markerad med grått går inte att hänföra till någon av ovanstående kategorier.

/// Sträckad - Fastighet med bebyggelse uppförd 1990 eller senare och som inte ej klassificerats eller obbyggd fastighet.

Plan och bygglagen, PBL

För symmetriska och särskilt kulturhistoriskt värdefulla bebyggelse, det vill säga blå- och grönmärkade byggnader är 3 kap 12 § i (PBL) Plan- och bygglagen tillämplig. För all bebyggelse är 3 kap 10 § och 13 § tillämpliga. Denna lagstiftning är kopplad till Stadsmuseets kulturhistoriska klassificering som finns redovisat för Norra Ångby i detta faktablad.

10 § Ändringar av en byggnad skall utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas och dess byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden tas till vara. Lag (1998:805).

12 § Byggnader, som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt eller som ingår i ett bebyggelseområde av denna karaktär, får inte förvarnas. Lag (1994:852).

13 § Byggnaders ytre skall hållas i värdat skick. Underhållet skall anpassas till byggnadens värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt samt omgivningens karaktär. Byggnader som avses i 12 § skall underhållas så att deras särart bevaras. Lag (1994:852).

Framtidspått från: Färgglada rathus vid Sömdagarna. Foto: Johan Sigholt, Stockholms stadsmuseum. Nishan: En av de mindre typerna av rinstugor, typ VI från 1927. Foto: Johan Sigholt, Stockholms stadsmuseum.

Historik

Norra Ångby ligger i en gammal kulturbygd. Här finns ett stort antal fornlämningar vilka vittnar om en fast befolkning från åtminstone yngre järnålder (400 e.Kr.). Namnet Ångby eller "Engiby" finns skriftligt belagt från år 1409 och anses ha betydelsen "gården vid ångarna". Längre innan 1400-talet hade Engiby dock utvecklats till en by vars fyra gårdar under mitten av 1600-talet slogs samman och bildade säteriet Stora Ångby.

Ångby var ett av de områden som ingick i Stockholms stads stora markköp 1904. Det dröjde dock ända till 1930 innan det första stadsplanförslaget, signerat stadsplanedirektören Albert Lilienberg och arkitekten Thure Bergentz, presenterades. Stadsdelen bildades 1934, och fick sin nuvarande gränser 1949. Området var bland de första att exploateras efter självbyggerprincipen, vilken startat 1928 som ett mycket lyckat bostadsocialt experiment i Olovsund och Pungspanin, administrerat av fastighetskontorets nystartade Småstugebyrå.

Bebyggelsen uppfördes i huvudsak mellan 1931 och 1938 med vissa undantag, som t.ex. 1950-tals bebyggelsen i den västra delen. En försiktig successiv komplettering av bebyggelsen i stadsdelen har skett sedan dess.

Bebyggelsens karaktär

Norra Ångby, Stockholms största sammanhängande småstugeområde, är ett mycket enhetligt exempel på stadens satsning på självbyggeri under 1930-talet. Bebyggelsen består i huvudsak av småstugor med några inslag av radhus samt ett fåtal lamellhus vid de fyra mindre stadsdelcentrumen Ångby torg, Ångbyplan, Runstensplan och Islandstorget. Även ett fåtal äldre byggnader är bevarade, däribland gården Stora Ångby. Stadsdelen är planerad enligt trädgårdstadsens fridiga ideal med bl.a. stora områden bevarade som parkmark vilket medvetet inneburit att de så kännetecknande, ofta kuperade, fornlämningsplatserna är bevarade.

Trädgårdstads

Termen trädgårdstads eller Garden City myntades 1902 av den brittiska stadsplaneraren Ebenezer Howard som ville skapa självständiga och självförvaldade säder som skulle vara fria från markspekulation och klassmässig segregation. En krets av trädgårdstäder skulle formas kring de traditionella storsäderna. Tankningarna bakom trädgårdstäderna, en socialpolitisk idé om drägligare boendecalternativ för industriarbetare i de överfyllda städerna, hade förespråkats ända sedan slutet av 1700-talet.

Trädgårdsstaden var avsedd att kombinera stadskänsla med landlighet, och kännetecknas av en måttlig täthet, låga hus samt traditionella, trädplanterade gator, torg och öppna platser. Den egna "tjippan" för frukt och grönsaksodling utgör en viktig del av trädgårdstadsens idé och bidrar starkt till det grönskande intrycket. Utbyggnaden av Stockholms trädgårdstäder påbörjades under 1910-talet. Etableringen var direkt beroende av spårvagnsnetets utbyggnad från innerstaden. Husen uppfördes i trä, grupperade i tydliga mönster, ofta tätare kring små torg eller centrumbildningar. Hus och gator anpassades till terrängen med sammanhållna gatunorm och friliggande hus i grönska med bevarade träd.

Småstugeområde

I 1930-talets trädgårdstäder, som Norra Ångby, byggdes typiserade småstugeområden med en utpräglat enhetlig karaktär efter självbyggeriprincipen. Stockholms egnahemsbyrå, under ledning av Edvin Engström, svarade för utformningen av husytterna, sammanlagt ca femton olika varianter, samtliga i en-, en och en halv- eller två plan. Småstugebyrån köpte in material och husdelarna prefabricerades och levererades i färdiga element. Självbygget innebar att ägaren istället för kontantinats utförde arbete motsvarande 10 procent av husets totala kostnad. Resten utgöordes av lån i stadens tomträttskassa och marken uppläts med tomträtt av staden för en tid av 60 år.

Först att byggas var de centrala delarna, runt Stora Ångby gård och Karshivskage, som dominerades av 1 1/2-planshus. Utanför dessa, med tyngdpunkt på området väster om Bällstavägen, byggdes sedan enplanshus. Umned Eggläsvägen och i de norra delarna uppfördes tvåplanshus. Husytterna grupperades så att ett kvarter eller en gatusträckning fick ett enhetligt utseende. Alla husen uppfördes med kalltvarning. Några kvarter närmast Kyrksjön uppläts för större villor.

Husen har en stramt traditionell arkitektur med en blandning av klassicistiska och funktionalistiska drag. Husen har sadeltak och fasaderna är ofta klädda med locklistpanel. Ursprungligen finns fyra kulörer föreskrivna för fasaderna: grönvita, mild grön, grå och beige. Även traditionell rödfärg fick användas efter särskild ansökan.

Trots enhetligheten inom området finns det delar som är anmärknvärda. Umned Bällstavägen ligger fyra kvarter med radhus ritade av arkitekten Uno Åhrén för HSB 1931. I områdets västra utkant finns även två mindre radhusområden från början av 1950-talet. Som en enklav i östra utkanten av Norra Ångby ligger Nya Elementar, Ångbyhallen och studenthotellet Tempus, vilka uppfördes mellan 1947 och 1963.

Äldre bebyggelse

En självklar centralpunkt i området är Stora Ångby gård. Den äldsta byggnaden – "hyteln", uppfördes av Åke Axelsson Natt och Dags änka Anna Crusus på 1660-talet. Huvudbyggnaden i karolinsk barockstil, ofta kallad Ångby slott, uppfördes under 1690-talet av Baltzar Ehrenstolpe. Vid samma tid tillkom magasin, eller fäburen, delvis uppförd med timmer från 1500-talet. Till slottet hörde ursprungligen en stor trädgård. I skogsbrynet norr om fäburen ligger Ladugårdskarens torpstuga från 1700-talet.

I Karshivskage, på platsen för den medeltida byn Karsvik, ligger Karsviks Östergård, en knuttrindad parstuga sannolikt uppförd under 1700-talet som den s.k. Östergårdens manbyggnad. Längt in på 1800-talet fanns ytterligare två gårdar i byn, Västergården och Mellängården.

Slkydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Näst intill hela Norra Ångby är utpekat som särskilt kulturhistoriskt värdefullt i översiktsplanen för Stockholm och även utpekat som ett område av riktansresser för kulturmiljövärden. Inom området skall stor hänsyn tas till såväl helhetsmiljöns som de enskilda byggnadernas kulturhistoriska värde. Förutom Norra

Ångbys enhetliga, representativa och som helhet mycket kulturhistoriskt värdefulla småhusbebyggelse utgör Stora Ångby gård, tillsammans med Karsvik Östergård, ett välbevarat och representativt exempel på den agrara miljön som tidigare omgav Stockholm. Byggnaderna här utgör unika objekt som tillsammans bildar en intressant bevarad gårdsmiljö med synnerligen stora kulturhistoriska värden. Magasin- och fäburen, anses vara Stockholms traktens äldsta bevarade trähus, vilket bidrar till de stora unicitetsvärdena. De agrarhistoriska och lokalhistoriska värdena är stora, gården har kommit att bli namngivande för stadsdelarna Norra och Södra Ångby. Gårdsmiljöningen har även mycket höga miljöskapande och stadsbildningsvärden.

Vid Västergården, norr om Runstensplan, finns detta välbevarade exempel på villabebyggelse som i Norra Ångby inte uppfördes i Småstugebyrens regi. Foto: Johan Sigbott, Stockholms stadsmuseum.

Som ägare och förvaltare av en kulturhistoriskt värdefull byggnad bör man beakta följande:

- Att större till- och påbyggnader undviks.
- Att husets ursprungliga fasad- och takmaterial bibehålls och att tilläggsisoleringar undviks.
- Att husets ursprungliga detaljformering med fönster, portar, balkonger, fasadutsmyckningar m.m. bibehålls.
- Att byggnaden underhålls kontinuerligt med metoder och material som är anpassade till husets ursprungliga utformning, stånding och byggnadsteknik.
- Att ursprungliga planlösningar bibehålls och att eventuell kulturhistoriskt värdefull inredning bevaras.
- Att tidstypisk markplanering och växtlighet bevaras.

Stockholms stadsmuseum ger gärna råd

För information och tips om byggnadsvård och förhållningssätt vid underhåll och restaurering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse besök gärna Stadsmuseets byggnadsvårdswebb: www.stadsmuseum.stockholm.se/byggnadsvard. Ni kan även gå in på www.stockholmstadsplan.se, besöka museets forskarsal Faktarummet eller kontakta Stockholms stadsmuseum.

Dokumentationssenheten
Box 1902 S, 104 65 Stockholm
Tel. 08-908 31 600
www.stadsmuseum.stockholm.se

